

RESUMS

ESTUDIS I NOTES

Josep Camps i Arbós *Construir i divulgar una tradició. Notícia dels estudis sobre la Renaixença a la Lleida d'entreguerres (1921-1936)*

L'article comenta els textos apareguts a les Terres de Ponent entre 1921 i 1936 sobre el fenomen de la Renaixença lleidatana (i, subsidiàriament, dels altres territoris de parla catalana) tant els que van veure la llum a les diverses publicacions periòdiques com els que van ser agrupats en volum. Els textos permeten resseguir el procés que va donar peu a construir i a divulgar una tradició que, d'una banda, serà el punt de partida d'una sèrie de llocs comuns que trobarem a bona part de la literatura ponentina del segle XX i, de l'altra, permetrà mitificar uns intel·lectuals vuitcentistes (Josep Pleyan de Porta, Lluís Roca i Florejachs, Magí Morera i Galícia...). Un procés que va significar l'encaix de la cultura produïda a les Terres de Ponent amb la cultura del catalanisme.

Lurdes Estruch *L'expressió romàntica-verdagueriana en L'Atlàntida. L'atlant americà (cant III)*

Aquest treball se centra en el romanticisme present en *L'Atlàntida* verdagueriana. L'obra en conté el seguit de llocs típics, però també se n'hi desplega el principal propòsit teòric: poetitzar el sentiment en estat pur. El poeta ho fa amb la dramatització, tant en el preceptiu monòleg (d'una profunditat calidoscòpica i preciosista) com en les veus d'entrada lliure que hi aporten intimitat. El lloc que conté més *pathos* i ofereix més contrast —com a clam humà a vida o mort sorgint d'una falla de gegants— és l'entrada del segon Atlant (cant III), i per això hi aprofundim.

Lorena Iglésies *Pere Bohigas i el romanticisme. Nota sobre El romanticismo en los países meridionales y su carácter especial en España (1917)*

Un treball juvenil inèdit del filòleg Pere Bohigas (1901-2003) sobre *El romanticismo en los países meridionales y su carácter especial en España* (1917) ofereix el testimoni d'una represa de l'interès per la literatura vuitcentista i de l'atenció als problemes de les fonts i l'originalitat del romanticisme hispànic. L'atenció a la literatura catalana se centra a remarcar el valor excepcional de l'obra de Verdaguer.

TEXTOS

Carola Duran Tort *Recepció de Jacint Verdaguer a La Renaixensa*

En una primera part, es reproduïxen el conjunt de ressenyes de les obres verdaguerianes a *La Renaixensa* —tant en la versió revista com en la versió diari—, ordenades cronològicament, i, en una segona, es donen els textos de la corona literària que, sota el títol «Homenatge a Verdaguer», va aparèixer al diari a finals de juny de 1902, pocs dies després de la mort del poeta. Així el primer dels textos recollits porta data de desembre de 1871 i l'últim està datat el 15 d'octubre de 1904, trenta-cinc anys de presència verdagueriana a la publicació, com es destaca a la presentació inicial d'aquesta aportació.

Manuel Jorba i Ramon Pinyol *Contribució a l'epistolari de Jacint Verdaguer. I*

En aquest primer lliurament, s'inclouen set cartes de Jacint Verdaguer i cinc que li foren adreçades, ordenades per corresponents i per dates, anotades, i extretes de la Biblioteca Bartolomé March de Palma de Mallorca, de la Biblioteca de Catalunya i del Fons Verdaguer Panadès. Així, n'hi ha una adreçada a Francesc Pelai Briz (1869) i una a Fèlix Sardà i Salvany, o potser a un administrador de la *Revista Popular*, (1871); dues al crític Francesc Miquel i Badia (1881 o 1882 i 1886); tres del traductor occità Jan Monné a Verdaguer (1886, 1887 i 1888); una de Josep Pleyan de Porta a Verdaguer (1883); i, finalment, tres de Verdaguer a Eusebi Güell i una d'aquest al poeta (1885 i 1886). Aporten dades sobre la vida i l'obra de Verdaguer i sobre la seva difusió internacional i crítica.

Joan Requesens i Piquer *Un poema occità, traducció de Jacint Verdaguer*

L'any 1883 *La Veu del Montserrat* publicava la traducció d'un poema occità anònim feta per Jacint Verdaguer. Aquí es reproduïx l'edició original i la seva còpia i traducció en el setmanari de Vic. Se'n fa un comentari cultural i religiós contextualitzat en aquell moment. S'analitza el lèxic, la semàntica i la retòrica d'aquesta versió, i es remarquen algunes diferències importants com ho són els significats bíblics i litúrgics que desapareixen del text català.

Pep Vila *Josep Tolrà de Bordas, divulgador de la llengua catalana*

L'eclésiàstic i escriptor rossellonès Josep Tolrà de Bordas (1821-1890), historiador de la diòcesi d'Elna, és conegut dels lectors catalans, per la rigorosa divulgació que va fer de la vida i obra de J. Verdaguer, per haver traduït al francès algunes de les seves obres més significatives. En aquesta avinentesa publiquem uns articles pedagògics, adreçats als seus compatriotes, editats en un periòdic perpinyanenc de l'època, on Tolrà fa un resum puntual de la història de la llengua i la literatura catalanes. Tolrà defensa que aquest moviment català de ressorgiment cultural i polític no és deutor del moviment coetani occità auspiciat per Mistral.

DOSSIER

II Jornades d'Intercanvi Cultural (Menorca, 27-29 d'octubre de 2006)

Josefina Salord Ripoll *Verdaguer i Menorca*

El treball ressegueix la presència de Verdaguer a Menorca –sense haver-hi estat mai– a través de les relacions epistolars –amb algun document inèdit–, les referències dins la seva pròpia obra, les valoracions i assaigs crítics, les influències literàries, l'edició de textos a la premsa, etc., cosa que permet de resseguir les diferents etapes de la cultura insular contemporània. Verdaguer fou un referent de primer ordre per a les dues grans figures que assenyalaren el salt qualitatiu de la catalanitat menorquina cap al Nou-cents: Àngel Ruiz i Pablo (1865-1927) i Francesc Camps i Mercadal (1852-1929). En tot aquest repàs, Verdaguer pot erigir-se en un dels fils conductors més sòlids per enllaçar la catalanitat cultural de l'illa de la Renaixença ençà.

Jaume Corbera Pou *Antoni M. Alcover i el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*

Es repassa la figura d'Antoni M. Alcover i el seu paper en el primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana de 1906: des de 1900 en què començà a moure's per a tirar endavant el projecte, fins a 1908 en què n'aparegueren publicades les actes, passant pel seu rol com a president del Congrés. Es revisen, amb l'aportació de documents i cartes personals a Alcover, la gènesi i la preparació d'aquella manifestació internacional, els participants estrangers i catalans, el desenvolupament dels actes, i algunes anècdotes com ara l'inici de la rivalitat entre Pompeu Fabra i mossèn Alcover. El magne esdeveniment, que no només fou un congrés científic sinó un acte de propaganda per a la llengua, tingué un gran ressò i fou una obra deguda sobretot a la voluntat d'Alcover, que posà totes les seves energies al servei de la llengua catalana i del país.

Àngel Mifsud Ciscar *Menorca: quatre projectes per a la llengua en els tres darrers tombants de segle*

Es fa un repàs del progressiu retrocés que el català experimentà a Menorca des de finals del segle XVIII fins a meitat del XIX; es fa referència al paper del «primer» gramàtic menorquí, Antoni Febrer i Cardona (1761-1841), que treballava perquè es pogués disposar «d'una eina d'expressió vàlida per a tots els usos i adaptada als temps»; a l'obra de Juli Soler i Siquier (1812-1879), en la qual la llengua tenia el seu paper encara que limitat; a Jaume Ferrer i Parpal (1817-1897), que volia mantenir un dialecte menorquí sense fer competència a la llengua espanyola amb una particular idea del perquè calia; i, finalment, a la rapidesa amb què les normes ortogràfiques de 1913 van ser acceptades per alguns sectors menorquins.

Joan López Casasnovas *Poesia popular: els glosadors a Menorca*

Després de fer veure sintèticament els orígens de l'interès per la literatura popular menorquina que s'enceta el 1906 amb el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana –amb Cosme Parpal, Andreu Ferrer Ginard o Francesc Camps–, l'article se centra en una determinada poesia popular encara viva a les illes: les gloses. Revisa l'estructura, la morfologia i la intenció d'aquestes composicions líriques populars i improvisades, sovint de caràcter burlesc, que recorren tot l'espectre social i temàtic (polític, religiós, irònic, satíric, misògin...) i fa un repàs dels glosadors menorquins més il·lustres, com ara Josep Vivó i Parpal, Joan Todolí «Elionor», Josep Reixart i Mora o Margalida Pons Mascaró.

Seminari

**La recerca sobre la Renaixença al País Valencià: darreres aportacions
(Universitat de Barcelona. 24 de novembre de 2006)**

Rafael Roca Ricart *Noves perspectives de la Renaixença valenciana*

L'autor fa un repàs a l'anàlisi que durant els anys 60 i 70 del segle XX diversos intel·lectuals (com ara Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Ricard Blasco i Alfons Cucó) realitzaren de la Renaixença valenciana, ja que forjà una imatge de moviment «fracassat» que condicionà notablement les aproximacions posteriors i la percepció que

els valencians tenen actualment de la pròpia història. A la vegada, també detalla com, des de mitjan dècada dels anys 90 i amb el precedent de Lluís Guarner (1983), aquesta anàlisi està sent qüestionada per alguns membres de la darrera fornada d'investigadors, que estan portant a terme una profunda revisió més comprensiva i tolerant amb les obres i els protagonistes de la Renaixença valenciana.

Vicent J. Escartí i Josep E. Estrela *Sobre l'Any Constantí Llombart (País Valencià, 2005)*

L'any 2005 l'Acadèmia Valenciana de la Llengua decidí nomenar *Escriptor de l'any* Constantí Llombart. Aprofitant aquesta circumstància impulsà tot un seguit d'accions, entre elles, la publicació de diversos estudis sobre l'autor de *Los fills de la morta-viva* i el seu temps. El «Balanz de l'any Constantí Llombart (País Valencià, 2005)» realitzat per Vicent J. Escartí i J. Enric Estrela n'ofereix una imatge panoràmica i comentada, a la manera de les recensions o ressenyes.

Josep Daniel Climent *L'herència lingüística de la Renaixença valenciana*

Amb aquest article hom pretén constatar que les propostes de la Renaixença valenciana sobre la llengua instauraran les bases sobre les quals el valencianisme polític bastirà les seues reivindicacions lingüístiques al llarg del primer terç del segle XX. És per això que podem afirmar que, en la qüestió lingüística, la Renaixença valenciana no féu sinó preparar el camí, constatar necessitats i insinuar solucions, i que les seues propostes no solament no s'oblidaren sinó que generacions posteriors de valencians contribuïran, d'una manera o altra, a materialitzar-les.

Ferran Archilés *La Renaixença al País Valencià i la construcció de la identitat regional*

El present treball planteja la necessitat d'una reconsideració de les interpretacions de la Renaixença valenciana pel que fa al paper que aquest moviment cultural va jugar en la construcció de la identitat valenciana contemporània. Per això, planteja qüestionar que la seua contribució a la construcció d'una identitat valenciana «regional» (i per tant nacionalment «espanyola») siga la prova de que va ser un moviment fracassat i resultat de la feblesa i peculiaritat de l'estructura socioeconòmica valenciana al segle XIX. Així mateix, es planteja rastrejar quan es consolida (en el marc de l'aparició del nou nacionalisme valencià als anys 60 del segle XX) la distinció entre els dos sectors de la Renaixença. Per últim proposa reavaluar la importància de tres factors (la llengua, la història i territori) com a llegat que la Renaixença va deixar al nacionalisme valencià posterior.

ABSTRACTS

STUDIES AND NOTES

Josep Camps i Arbós *The emergence and spread of a tradition. A report on Renaixença studies in Lleida between World Wars I and II (1921-1936)*

This article examines texts published in western Catalonia between 1921 and 1936 dealing with the Renaixença in Lleida (and in its wake, in other Catalan-speaking territories) appearing either in various periodical publications or collected in books. The texts allow us to trace the process giving rise to the emergence and spread of a tradition which, on one hand, will serve as point of departure for a number of noted places to be found in western Catalan literature in the nineteenth century, and, on the other hand, will raise certain nineteenth-century intellectuals to mythic stature (Josep Pleyan de Porta, Lluís Roca i Florejachs, Magí Morera i Galícia and others). This process led to the coupling of western Catalan cultural production and the culture of *Catalanisme*.

Lurdes Estruch *Verdaguerian-Romantic expression in L'Atlàntida. The American atlantean (canto III)*

This study focuses on the Romanticism of Verdaguer's *L'Atlàntida*. Though the work features the typically Romantic throughout, there also unfolds in it Romanticism's main theoretical aim: to poeticize sentiment in its purest state. The poet achieves this through dramatization, both in preceptive monologue (kaleidoscopic and highly embellished) and in freely entering voices providing a sense of intimacy. The highest degree of pathos and contrast—a human call for life or death arising from a fable of giants—is found with the entrance of the second Atlantean (canto III), which we examine here.

Lorena Iglésies *Pere Bohigas and Romanticism. Notes on El romanticismo en los países meridionales y su carácter especial en España (1917)*

An unpublished early work of the young philologist Pere Bohigas (1901-2003) on *El romanticismo en los países meridionales y su carácter especial en España* (1917) reveals renewed interest in nineteenth-century literature and a focus on the problems of sources and originality in Hispanic Romanticism. Regarding Catalan literature, the exceptional contribution of Verdaguer is noted.

TEXTS

Carola Duran Tort *The reception of Jacint Verdaguer in La Renaixensa*

The first part reproduces all reviews of works by Verdaguer in *La Renaixensa*—both in the magazine and newspaper editions—in chronological order. The second part features the texts of the garland which, under the title «Homage to Verdaguer», appeared in the newspaper in late June of 1902, a few days after the poet's death. The first of the texts collected is dated December 1871 and the last one 15 October 1904, so Verdaguer's presence in the publication spans some thirty-five years, as noted in the introduction.

Manuel Jorba i Ramon Pinyol *Contribution to Jacint Verdaguer's letters (I)*

This first article includes seven letters written by Jacint Verdaguer and five addressed to him, arranged according to correspondent and date, annotated, and taken from the following libraries and archives: the Biblioteca Bartolomé March in Palma de Mallorca, the Biblioteca de Catalunya, and the Fons Verdaguer Panadès. One letter is addressed to Francesc Pelai Briz (1869) and one to Fèlix Sardà i Salvany, or perhaps to someone on the staff of the *Revista Popular*, (1871); two are addressed to the critic Francesc Miquel i Badia (1881 or 1882 and 1886); three are from Occitan translator Jan Monné to Verdaguer (1886, 1887 and 1888); one from Josep Pleyan de Porta to Verdaguer (1883); and finally, three are from Verdaguer to Eusebi Güell, and one from the latter to Verdaguer (1885 and 1886). These letters provide new details about Verdaguer's life and works, and touch also on Verdaguerian criticism and dissemination abroad.

Joan Requesens i Piquer *An Occitan poem, translation by Jacint Verdaguer*

In 1883 *La Veu del Montserrat* published Jacint Verdaguer's translation of an anonymous Occitan poem. We reproduce here the original edition and copy with Verdaguer's translation as it appeared in the *Vic* weekly. The cultural and religious context of the times is examined. Lexical, semantic and rhetorical elements of the translation are analyzed, and certain significant differences are noted, particularly some Biblical and liturgical references that disappear from the Catalan text.

Pep Vila *Josep Tolrà de Bordas, disseminator of the Catalan language*

Clergyman and writer Josep Tolrà de Bordas (1821-1890), historian of the diocese of Elna, is known to Catalan readers for his scholarly dissemination of the life and works of J. Verdaguer and for having translated into French some of his most significant works. Here we present some of his articles on education addressed to his fellow citizens, published in a Perpinyà periodical of his day, in which Tolrà offers a concise summary of the history of Catalan language and literature. Tolrà contends that the Catalan cultural and political *risorgimento* is not indebted to the coetaneous Occitan movement spearheaded by Mistral.

MONOGRAPH

**II Conference on Cultural Exchange
(Menorca, October 27-29, 2006)**

Josefina Salord Ripoll *Verdaguer and Menorca*

This study examines the presence of Verdaguer in Menorca—despite his never actually having been there—on the basis of his letters, including some previously unpublished correspondence, references found in his works, critical essays and assessments, literary influences, texts published in the press, and so on, allowing us to follow contemporary Balearic culture through its various stages. Verdaguer's influence can be seen in the two outstanding figures who ushered in the quantum leap taken by Menorcan Catalan culture into the twentieth century: Àngel Ruiz i Pablo (1865-1927) and Francesc Camps i Mercadal (1852-1929). We see here how Verdaguer loomed large in the process of consolidating Menorcan Catalan culture since the *Renaixença*.

Jaume Corbera Pou *Antoni M. Alcover and the First International Congress of the Catalan Language*

We review the figure of Antoni M. Alcover and his contribution to the First International Congress of the Catalan Language held in 1906: from 1900, when he set the initial stages of the project in motion, up to the publication of the proceedings in 1908, including his role as chairman of the Congress. Through various documents and personal letters written to Alcover we take a look at the genesis of, and preparations for this international event, participants from home and abroad, the sessions, and some anecdotes such as the budding rivalry between Pompeu Fabra and Mossèn Alcover. This huge event, which stands not only as a scholarly undertaking but also as a major step in disseminating the Catalan language, owes its success largely to the determination and efforts of Alcover, who gave himself over to the task of serving his language and country.

Àngel Mifsud Ciscar *Menorca: four projects for the Catalan language during three centuries*

We review the gradual retrogression of the Catalan language on Menorca from the late eighteenth to the mid-nineteenth century; we look at the «first» grammarian of Menorcan, Antoni Febrer i Cardona (1761-1841), who strove to achieve «a workable, up-to-date vehicle of expression for all contexts;» then at Juli Soler i Siquier (1812-1879) and the role, albeit limited, played by the language in his work; then at Jaume Ferrer i Parpal (1817-1897), who sought to maintain a Menorcan dialect without competing against the Spanish language and the reasoning behind his particular view; and finally, at the rapid pace with which the spelling norms of 1913 were accepted in certain Menorcan circles.

Joan López Casasnovas *Popular poetry: authors of the Menorcan glosa*

After a brief look at the emerging interest in popular Menorcan literature at the First International Congress of the Catalan Language in 1906—Cosme Parpal, Andreu Ferrer Ginard and Francesc Camps—this paper centers on a specific type of popular poetry that still thrives on the Balearic Islands: the *glosa*. We review the structure, morphology and purpose of these popular and impromptu lyrical compositions, typically burlesque and featuring a wide social and thematic range (politics, religion, irony, satire, misogyny and so on), and we consider the best known among authors of the Menorcan *glosa*, such as Josep Vivó i Parpal, Joan Todolí «Elionor», Josep Reixart i Mora, and Margalida Pons Mascaró.

Seminar

**Research on the Renaixença in the Valencian Country: last contributions
(Universitat de Barcelona. November 24, 2006)**

Rafael Roca Ricart *New perspectives on the Renaixença in Valencia*

The author examines the analysis of Valencia's Renaixença by numerous intellectuals (such as Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Ricard Blasco and Alfons Cucó) during the 1960s and 1970s, which created the impression of a movement that fell short of the mark and colored subsequent studies and the perception that Valencians currently hold

regarding their own history. The author also points out how, since the mid-1990s in the wake of Lluís Guarner (1983), this analysis has been called into question by more recent scholars whose significant revisions are proving more receptive and evenhanded in judging the figures of the Valencian Renaixença and their works.

Vicent J. Escartí i Josep E. Estrela *About the Constantí Llombart's Year (Valencia, 2005)*

In the year 2005 the Valencian Language Academy decided to name Constantí Llombart «Writer of the Year». Consequently, the Academy promoted a number of undertakings, one of which was to publish various studies on the well-known author of *Los fills de la morta-viva* and his times. In «Taking Stock of the Year Constantí Llombart (Valencia, 2005)» Vicent J. Escartí and J. Enric Estrela provide a scholarly overview and commentary.

Josep Daniel Climent *The language legacy of the Valencian Renaixença*

This article aims to show how the considerations of the Valencian Renaixença regarding the language would serve as a basis on which political «Valencianism» would stake its language claims during the early decades of the twentieth century. For this reason we may state that, insofar as the language question is concerned, the Valencian Renaixença merely cleared the way, pointing out certain needs and looking toward solutions, and that its formulations, far from being forgotten, came to be materialized in one way or another by subsequent generations of Valencians.

Ferran Archilés *The Renaixença in Valencia and the building of the regional identity*

This article addresses the need to reconsider the interpretations of the Valencian Renaixença regarding the role that this cultural movement played in constructing contemporary Valencian identity. The notion that its contribution to constructing a «regional» Valencian identity (of «Spanish» national stamp) is somehow proof of its failure and its weakness in stemming from the peculiar socioeconomic milieu of nineteenth-century Valencia needs to be called into question. There also arises the need to trace (with the appearance of the new Valencian nationalism of the 1960s) the emergence of the two distinct Renaixença trends. Finally, we must reassess the importance of three factors (language, history and territory) standing as a legacy of the Renaixença passed on to subsequent Valencian nationalism.